

Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023

2023 dsc 3

PROSPECTIVE

RHAN 4

ARDALOEDD CADWRAETH

Dynodi ardaloedd cadwraeth

158 Dynodi ardaloedd o ddiddordeb pensaernïol neu hanesyddol arbennig yn ardaloedd cadwraeth

- (1) Rhaid i awdurdod cynllunio—
  - (a) o bryd i'w gilydd benderfynu pa rannau o'i ardal sy'n ardaloedd o ddiddordeb pensaernïol neu hanesyddol arbennig y mae'n ddymunol diogelu neu wella eu cymeriad neu eu golwg, a
  - (b) dynodi'r rhannau hynny yn ardaloedd cadwraeth.
- (2) Caiff awdurdod cynllunio amrywio neu ganslo dynodiad.
- (3) Os yw awdurdod cynllunio yn dynodi ardal gadwraeth, neu'n amrywio neu'n canslo dynodiad, rhaid iddo roi hysbysiad ei fod wedi gwneud hynny i Weinidogion Cymru.
- (4) Rhaid i'r hysbysiad gynnwys digon o wybodaeth i adnabod yr ardal yr effeithir arni.
- (5) Rhaid i'r awdurdod cynllunio gyhoeddi'r hysbysiad gydag eglurhad o effaith y dynodiad, yr amrywiad neu'r canslo—
  - (a) yn y London Gazette, a
  - (b) mewn o leiaf un papur newydd sy'n cylchredeg yn ardal yr awdurdod.
- (6) Mae dynodiad o dan yr adran hon yn bridiant tir lleol.

*Statws Mae'r fersiwn hon o'r hwn (hon) part yn cynnwys darpariaethau sy'n rhagolygol.
Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar
gyfer y Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023, RHAN 4. (See end of Document for details)*

Gwybodaeth Cychwyn

II A. 158 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 212\(2\)](#)

Dyletswyddau sy'n ymwneud ag ardaloedd cadwraeth

159 Dyletswydd i lunio a chyhoeddi cynigion ar gyfer diogelu a gwella ardaloedd cadwraeth

- (1) Rhaid i awdurdod cynllunio o bryd i'w gilydd lunio a chyhoeddi cynigion ar gyfer diogelu a gwella unrhyw ran o'i ardal sy'n ardal gadwraeth.
- (2) Rhaid i'r awdurdod gyflwyno'r cynigion i'w hystyried i gyfarfod cyhoeddus a gynhelir yn yr ardal gadwraeth y mae'r cynigion yn ymwneud â hi neu, pan na fo lle addas yn yr ardal gadwraeth, mor agos iddi ag y bo'n rhesymol ymarferol.
- (3) Rhaid i'r awdurdod roi sylw i unrhyw safbwyntiau, ynghylch y cynigion, a fynegir yn y cyfarfod.

Gwybodaeth Cychwyn

I2 A. 159 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 212\(2\)](#)

160 Arfer swyddogaethau cynllunio: dyletswydd gyffredinol sy'n ymwneud ag ardaloedd cadwraeth

- (1) Wrth arfer swyddogaeth gynllunio mewn perthynas ag adeilad neu dir arall mewn ardal gadwraeth, rhaid i berson roi sylw arbennig i ddymunoldeb diogelu neu wella cymeriad neu olwg yr ardal honno.
- (2) Yn yr adran hon ystyr "swyddogaeth gynllunio" yw unrhyw swyddogaeth o dan neu yn rhinwedd y canlynol—
  - (a) Rhan 3, y Rhan hon, Rhan 5 neu Ran 7 fel y mae'n gymwys at ddibenion unrhyw un neu ragor o'r Rhannau hynny,
  - (b) [Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 \(p. 8\)](#), neu
  - (c) [adran 70 neu 73 o Ddeddf Diwygio Cyfraith Lesddaliad, Tai a Datblygu Trefol 1993 \(p. 28\)](#) (cynlluniau rheoli ystad).

Gwybodaeth Cychwyn

I3 A. 160 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 212\(2\)](#)

Rheolaethu dymchwel mewn ardaloedd cadwraeth

161 Gofyniad i dymchweliad gael ei awdurdodi

- (1) Ni chaiff person gyflawni gwaith ar gyfer dymchwel adeilad y mae'r adran hon yn gymwys iddo, neu beri i waith o'r fath gael ei gyflawni, oni bai bod y gwaith wedi ei awdurdodi o dan adran 162.

*Statws Mae'r fersiwn hon o'r hwn (hon) part yn cynnwys darpariaethau sy'n rhagolygol.
Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar
gyfer y Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023, RHAN 4. (See end of Document for details)*

- (2) Mae'r adran hon yn gymwys i unrhyw adeilad mewn ardal gadwraeth, ac eithrio—
  - (a) adeilad sy'n heneb gofrestredig (ond gweler adran 11);
  - (b) adeilad rhestredig (ond gweler adran 88);
  - (c) adeilad o ddisgrifiad a bennir mewn rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru;
  - (d) adeilad o ddisgrifiad a bennir mewn cyfarwyddyd a roddir i awdurdod cynllunio unigol gan Weinidogion Cymru.
- (3) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo awdurdod cynllunio bod yr adran hon, er gwaethaf unrhyw ddarpariaeth a wneir gan reoliadau o dan is-adran (2)(c), i fod yn gymwys i adeilad o ddisgrifiad a bennir yn y cyfarwyddyd.
- (4) Nid yw is-adran (1) yn gwahardd gwaith a gyflawnir gan neu ar ran y Goron o dan yr amgylchiadau a nodir ym mharagraffau (a) i (d) o adran 117(4) (gwaith brys).
- (5) Mae Atodlen 11 yn gwneud darpariaeth ynghylch effaith yr adran hon yn peidio â bod yn gymwys i adeilad.

Gwybodaeth Cychwyn

- I4** A. 161 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 212\(2\)](#)

162 Awdurdodi dymchweliad drwy gydsyniad ardal gadwraeth

- (1) Mae gwaith ar gyfer dymchwel adeilad y mae adran 161 yn gymwys iddo wedi ei awdurdodi—
  - (a) os yw cydsyniad ysgrifenedig i'w gyflawni wedi ei roi gan yr awdurdod cynllunio y mae'r adeilad yn ei ardal neu gan Weinidogion Cymru, a
  - (b) os yw'r gwaith yn cael ei gyflawni yn unol â thelerau'r cydsyniad (gan gynnwys unrhyw amodau sydd ynghlwm wrtho).
- (2) Pan—
  - (a) bo gwaith ar gyfer dymchwel adeilad y mae adran 161 yn gymwys iddo wedi ei gyflawni heb gael ei awdurdodi, a
  - (b) bo'r awdurdod cynllunio neu Weinidogion Cymru yn rhoi cydsyniad ysgrifenedig ar gyfer y gwaith,mae'r gwaith wedi ei awdurdodi o adeg rhoi'r cydsyniad hwnnw.
- (3) Cyfeirir at gydsyniad o dan is-adran (1) neu (2) yn y Ddeddf hon fel cydsyniad ardal gadwraeth.

Gwybodaeth Cychwyn

- I5** A. 162 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 212\(2\)](#)

163 Cymhwyso Rhan 3 i ardaloedd cadwraeth

- (1) Mae'r darpariaethau a ganlyn yn Rhan 3 yn gymwys mewn perthynas ag adeiladau y mae adran 161 yn gymwys iddynt fel y maent yn gymwys i adeiladau rhestredig—
  - (a) Pennod 2 (rheolaethu gwaith), ac eithrio—

*Statws Mae'r fersiwn hon o'r hwn (hon) part yn cynnwys darpariaethau sy'n rhagolygol.
Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar
gyfer y Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023, RHAN 4. (See end of Document for details)*

- (i) adrannau 88 a 89;
  - (ii) adran 90(1)(c) a (4)(b);
  - (iii) adran 95;
  - (iv) adran 96(2);
  - (v) adran 97(5), (6) ac (9);
  - (vi) adrannau 98(3)(b) a 99(5);
  - (vii) adran 101(2);
  - (viii) adran 104(3);
  - (ix) adran 111(5) ac (8);
  - (b) Pennod 4 (gorfodi), ac eithrio—
    - (i) adran 117(5);
    - (ii) adran 118;
    - (iii) adran 128(3)(c);
  - (c) Pennod 6 (cyffredinol), ac eithrio—
    - (i) adran 152(1), (2), (3)(b) a (5)(c) i (e);
    - (ii) adran 156.
- (2) Wrth eu cymhwysu mewn perthynas ag adeiladau y mae adran 161 yn gymwys iddynt—
- (a) mae'r darpariaethau a gymhwysir gan is-adran (1) i'w darllen fel be bai—
    - (i) unrhyw gyfeiriad at gydsyniad adeilad rhestredig yn gyfeiriad at gydsyniad ardal gadwraeth;
    - (ii) unrhyw gyfeiriad at gymeriad adeilad rhestredig yn gyfeiriad at gymeriad neu olwg yr ardal gadwraeth y mae'r adeilad ynddi;
    - (iii) unrhyw gyfeiriad arall at adeilad rhestredig yn gyfeiriad at adeilad y mae adran 161 yn gymwys iddo;
    - (iv) unrhyw gyfeiriad at adran 88 yn gyfeiriad at adran 161;
  - (b) mae'r darpariaethau a gymhwysir gan is-adran (1)(a) i'w darllen fel pe bai—
    - (i) yn adran 98(3)(a), y cyfeiriad at adran 89(2) yn gyfeiriad at adran 162(2);
    - (ii) yn adran 99(3), “adrannau 90 i 94” wedi ei roi yn lle “adrannau 90 i 95”;
  - (c) mae'r darpariaethau a gymhwysir gan is-adran (1)(b) i'w darllen fel pe bai—
    - (i) yn adrannau 117(4), 121(4) a 127(2)(d), y cyfeiriadau at ddiogelu'r adeilad wedi eu hepgor;
    - (ii) yn adran 126(1), y cyfeiriad at adran 89(2) yn gyfeiriad at adran 162(2);
    - (iii) yn adran 127(2), “nad oes angen cadw'r adeilad er lles diogelu neu wella cymeriad neu olwg yr ardal gadwraeth y mae ynddi” wedi ei roi yn lle paragraff (a);
  - (d) mae'r darpariaethau a gymhwysir gan is-adran (1)(c) i'w darllen fel pe bai, yn adran 152(3)(c), y cyfeiriad at adran 118 wedi ei hepgor.
- (3) Caiff Gweinidogion Cymru drwy reoliadau ddiwygio'r adran hon i wneud darpariaeth ychwanegol neu ddarpariaeth wahanol ynghylch cymhwysu Penodau 2, 4 a 6 o Ran 3 mewn perthynas ag adeiladau y mae adran 161 yn gymwys iddynt.

*Statws Mae'r fersiwn hon o'r hwn (hon) part yn cynnwys darpariaethau sy'n rhagolygol.
Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar
gyfer y Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023, RHAN 4. (See end of Document for details)*

Gwybodaeth Cychwyn

I6 A. 163 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 212\(2\)](#)

Diogelu adeiladau mewn ardaloedd cadwraeth ar frys

164 Gwaith brys i ddiogelu adeiladau mewn ardaloedd cadwraeth

- (1) Mae is-adran (2) yn gymwys pan fo Gweinidogion Cymru yn ystyried bod diogelu adeilad mewn ardal gadwraeth yn bwysig ar gyfer cynnal cymeriad neu olwg yr ardal honno.
- (2) Caiff Gweinidogion Cymru gyfarwyddo bod adran 144 (gwaith brys) yn gymwys i'r adeilad fel y mae'n gymwys i adeiladau rhestredig.
- (3) Pan fo cyfarwyddyd yn cael effaith mewn perthynas ag adeilad—
  - (a) mae adrannau 144 i 146 i'w darllen fel pe bai cyfeiriadau at adeilad rhestredig yn gyfeiriadau at yr adeilad;
  - (b) mae adran 144(7) i'w darllen fel pe bai paragraff (b) wedi ei hepgor.

Gwybodaeth Cychwyn

I7 A. 164 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 212\(2\)](#)

Grantiau a chytundebau ardaloedd cadwraeth

165 Grant gan Weinidogion Cymru ar gyfer diogelu neu wella ardaloedd cadwraeth

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru roi grantiau i dalu unrhyw wariant perthnasol y maent yn ystyried ei fod wedi gwneud neu y bydd yn gwneud cyfraniad sylweddol at ddiogelu neu wella cymeriad neu olwg ardal gadwraeth.
- (2) Mae gwariant yn berthnasol at ddibenion is-adran (1) os aed iddo neu os eir iddo wrth wneud y gwaith diogelu neu wella a grybwyllir yn yr is-adran honno, mewn cysylltiad â'r gwaith diogelu neu wella hwnnw, neu gyda golwg ar hybu'r gwaith diogelu neu wella hwnnw.
- (3) Mae'r darpariaethau a ganlyn yn yr adran hon yn gymwys pan—
  - (a) bo Gweinidogion Cymru yn rhoi grant o dan is-adran (1) mewn perthynas ag adeilad neu dir arall ar delerau sy'n darparu y gellir ei adennill o dan yr adran hon, a
  - (b) cyn neu wrth roi'r grant, fo Gweinidogion Cymru yn rhoi hysbysiad ysgrifenedig i dderbynydd y grant sy'n—
    - (i) crynhoi effaith yr adran hon, a
    - (ii) pennu cyfnod, sy'n dechrau â'r diwrnod y rhoddir y grant ac sy'n dod i ben heb fod yn hwy na 10 mlynedd ar ôl y diwrnod hwnnw, y gellir adennill y grant ynddo yn unol ag is-adrannau (5) i (7) ("y cyfnod adennill").

*Statws Mae'r fersiwn hon o'r hwn (hon) part yn cynnwys darpariaethau sy'n rhagolygol.
Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023, RHAN 4. (See end of Document for details)*

- (4) Os na chydymffurfir ag unrhyw un neu ragor o amodau a osodir wrth roi'r grant, caiff Gweinidogion Cymru adennill swm y grant, neu unrhyw ran o'r swm hwnnw, oddi wrth dderbynydd y grant.
- (5) Mae is-adrannau (6) a (7) yn gymwys os, yn ystod y cyfnod adennill—
  - (a) caiff y cyfan neu ran o'r buddiant yr oedd derbynydd y grant yn ei ddal, ar y diwrnod y rhoddwyd y grant, yn yr adeilad neu dir arall (“y buddiant perthnasol”) y mae'r grant yn ymwneud ag ef ei waredu neu ei gwaredu, a
  - (b) caiff y gwarediad ei wneud drwy werthu, drwy gyfnewid neu drwy les am gyfnod o 21 o flynyddoedd o leiaf.
- (6) Os caiff y gwarediad ei wneud gan dderbynydd y grant neu gan berson y mae derbynydd y grant wedi rhoi rhan o'r buddiant perthnasol iddo, caiff Gweinidogion Cymru adennill swm y grant, neu unrhyw ran o'r swm hwnnw, oddi wrth dderbynydd y grant.
- (7) Os caiff y gwarediad ei wneud gan berson y mae derbynydd y grant wedi rhoi'r cyfan o'r buddiant perthnasol iddo, caiff Gweinidogion Cymru adennill swm y grant, neu unrhyw ran o'r swm hwnnw, oddi wrth y person y rhoddwyd y rhodd iddo.
- (8) Ni chaiff Gweinidogion Cymru adennill symiau o dan yr adran hon sydd, gyda'i gilydd, yn fwy na swm y grant.
- (9) Yn yr adran hon mae cyfeiriadau at roi buddiant i berson yn gyfeiriadau at ei roi i'r person yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol, ac eithrio ar farwolaeth deiliad y buddiant.

Gwybodaeth Cychwyn

18 A. 165 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler [a. 212\(2\)](#)

166 Cytundebau ardaloedd cadwraeth

- (1) Caiff Gweinidogion Cymru wneud cytundeb ardal gadwraeth ag un neu ragor o awdurdodau cynllunio.
- (2) Mae cytundeb ardal gadwraeth yn gytundeb y bydd swm penodedig o arian yn cael ei roi o'r neilltu am gyfnod penodedig o flynyddoedd at ddiben rhoi grantiau ar gyfer atgyweirio adeiladau sydd mewn ardal gadwraeth ac—
  - (a) sydd wedi eu cynnwys mewn rhestr a lunnir at ddibenion y cytundeb gan y partion iddo, neu ganddynt hwy ac awdurdodau cynllunio eraill, neu
  - (b) a ddangosir ar fap a luniwyd at y dibenion hynny gan y partion, neu ganddynt hwy ac awdurdodau cynllunio eraill.
- (3) Caiff Gweinidogion Cymru dalu grant at ddibenion cytundeb ardal gadwraeth i awdurdod cynllunio sy'n barti i'r cytundeb neu i unrhyw berson arall.
- (4) Caiff Gweinidogion Cymru wneud trefniadau ag unrhyw awdurdod o'r fath ynghylch sut y mae'r cytundeb i'w gyflawni (gan gynnwys trefniadau ar gyfer cynnig a thalu grantiau o dan yr adran hon).
- (5) Mae adran 165(4) i (9) yn gymwys i grant o dan yn yr adran hon, ond gan gymryd bod y cyfnod adennill yn 3 blynedd sy'n dechrau â'r diwrnod y rhoddir y grant.

*Statws Mae'r fersiwn hon o'r hwn (hon) part yn cynnwys darpariaethau sy'n rhagolygol.
Newidiadau i ddeddfwriaeth: Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar
gyfer y Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023, RHAN 4. (See end of Document for details)*

Gwybodaeth Cychwyn

19 A. 166 ddim mewn grym ar y Cydsyniad Brenhinol, gweler **a. 212(2)**

Statws

Mae'r fersiwn hon o'r hwn (hon) part yn cynnwys darpariaethau sy'n rhagolygol.

Newidiadau i ddeddfwriaeth:

Ar hyn o bryd nid oes unrhyw effeithiau heb eu gweithredu yn hysbys ar gyfer y Deddf yr Amgylchedd Hanesyddol (Cymru) 2023, RHAN 4.